

Dr. SONER AKSOY

(TBMM Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Başkanı ve Kütahya Milletvekili)

Muhterem Başkanlar, çok değerli bürokratlar, kıymetli meslektaşlarım, değerli katılımcılar; sözlerime başlarken hepinize Büyük Millet Meclisi Sanayi Komisyonu Üyeleri arkadaşlarım ve şahsım adına selam ve saygılarımı sunarım.

Muhterem kardeşlerim, bu tür sivil örgütlerin Türkiye’de kendisiyle ilgili özellikle sektörlerde bu tür konferanslar, paneller, sempozyumlar yapmaları ülkemiz için son derece faydalı, yararlı bir girişimdir. Biz bütün Odalarımızın böyle yoğun katılımlarla beraber ve diğer başka sivil toplum örgütlerinin de demokratik hayatımız içerisinde dinamik işlevini görmek istiyoruz.

Büyük Millet Meclisi Sanayi Ticaret Enerji Komisyonu, Genel Kurul’un arkasında esas mutfak görevini yapan bir çalışma uygulamaktadır. Bütün sivil toplum örgütlerinin katkılarını sağlayacak şekilde yasaları yapmaya çalışmaktayız.

Milletler birbirleriyle olan münasebetlerinde enerji politikalarını daima göz ardı etmeksizin hareket etmektedirler. Çünkü, sürekli ekonomik kalkınmayı sağlayabilmenin yolu, enerjiyi arz güvenliği itibarıyla ciddi bir stratejiye oturtmak ve sürekli ucuz, kaliteli bir enerji temin edebilecek bir stratejiye, bir sisteme ülkenizi kavuşturmadan geçiyor. Yani, siz kendiniz tek başınıza kendinize münhasır bir enerji politikası geliştiremezsiniz. Enerji üreten bir ülke dahi olsanız bunu yapamazsınız. Çünkü o enerjiyi pazarlamak durumundasınız, satmak durumundasınız ve onun geliri ile de ülkede birtakım hizmetler yapmak durumundasınız.

Enerji tüketen bir ülke iseniz, ki ülkemiz bu noktada olan bir ülkedir ve bir de iki önemli kaynağın arasında yer alan stratejik bir coğrafi yapıya sahiptir. Enerji üretenler ve tüketenler etrafımızdadır. Dünya ile ilişkilerinizi kestiğiniz zaman hele enerji tüketen bir ülke olarak yapacağımız hiçbir şey yoktur.

Devletlerin gücü sahip oldukları sabit değerlerle dinamik değerlerin toplamından ibarettir. Bu sabit değerlerin içerisinde coğrafi konum en önemli parametredir. Dinamik değerler de bildiğiniz gibi nüfus yapımız ve nüfusun içerisindeki gençlerin bulunuşudur. Bu iki değer varlığına ayrıca iki önemli çarpanın da getirilmesi gerekir ki, bunun bir tanesi de stratejik planlama ve siyasi iradedir. Eğer iyi stratejik planlama yapamıyor ve ciddi bir siyasi irade koyamıyorsanız, ülkenizin çok büyük olan sabit değerleri ve dinamik değerleri, dünya devletleri arasında çok küçük, istenilen potansiyelin altında gözükebilir, ki geçmiş zamanları incelediğimiz zaman burada bunu yakinen görüyoruz. Ciddi strateji planlamalarının olmadığı ve siyasi iradenin çok az olduğu veya olmadığı şeklinde tespitler yapılabilir.

Eğer siz iyi bir strateji planlama yapabilir ve siyasi iradenizi iyi koyabilirsiniz mevcut potansiyeliniz, yani sabit ve değişken kıymetleriniz küçük bile olsa siz kendi potansiyelinizi çok daha ciddi bir şekilde takdim edebilirsiniz. Bir siyasi irade ortaya konulmuştur ve bu siyasi iradenin sürekliliği, ciddiyeti ve ülkeler arasında da bir varlığı ortaya konulacak şekilde dünyayla, komşularımızla çok ciddi, çok sıkı, çok samimi, çok yönlü ilişkiler içerisinde olunma gayreti içerisinde bulunmuş, bu arada da bir stratejik planlama tertip edilmiş ve bu stratejik planlama içerisinde de hareket edilmiştir.

Bugün bu çerçevede içerisinde yapılmış ciddi bir çalışmanın, planlamanın yürürlükte olduğunu görüyoruz. Özellikle 2001 yılında başlayan bu stratejik planlamanın, özünde liberal ekonomi veya serbest piyasa koşullarının enerji sektörüne de uygulanabilmesi yatmaktadır. Bugünkü demokratik hayatımızda iktidar olan partiler, bu görüşlerini halka anlatmışlar, bu istikamette de gerekli gücü alarak iktidar olmuşlar ve bunu uygulama kararına varmışlardır. 2001 yılında enerji sektörüyle alakalı yasalar çıkartılmış, 4628 ve 4646 sayılı iki önemli yasa bu işin öncülüğünü yapmıştır.

Elektrik, özellikle eskiden beri yapısı itibarıyla ancak devletin üretebileceği ve satabileceği, dağıtabileceği bir nesne olarak telakki ediliyordu. Ama, dünyadaki gelişmeler, yine dünya ile olan entegrasyonumuz, gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar, özellikle Amerika ve Avrupa’da 1970’li yıllarda tamamıyla bunun bir mal gibi alınıp satılabileceğini, bütün enerji kollarının da aynı şekilde bir mal gibi alınıp satılabileceğini ortaya koymuş uygulamalardır. Bizim entegrasyonumuz içerisinde bu elektriğin, diğer enerji kollarının da serbest piyasa koşulları içerisinde yapılmasını öngörmektedir.

Arkadaşlarımız da ifade ettiler. Elektrik fiyatı dünya ülkelerine göre yüksektir. Ama, neden yüksektir? Biz zam yapmadık, çünkü uyguladığımız politikalar bunu gerektiriyordu ve bunun bir sonucuydu. İkincisi, acaba neden yüksek, neden fiyatları indiremiyoruz? Ha, burada çeşitli görüşler olabilir, ama reel bir görüş var ortada, tarihi de bir görüş var. Birincisi Türkiye devletçilik sektörü içerisinde elektriği üretmiştir, o noktada başarılı olamamıştır, karma ekonomi politikası ve görüşleri içerisinde elektriği üretmiştir, ama o noktada da başarılı olamamış ve bugünkü yüksek dediğimiz elektrik bedeli üzerinden halkın bu yüksek bedeli ödeme mahkumiyetine düşürülmüştür. Burada asıl olan bu fiyatı nasıl indirebileceğimizdir. Bu noktada bir üçüncü görüş de, serbest piyasanın elektrik piyasasına girmesi ve gerçek anlamıyla rekabetin oluşmasıyla ancak mümkün olabileceği görüşüdür. Ekonominin bütün dallarında, her mal eğer tekelse fiyatı yükselir ve sizi empoze eder; hangi mal olursa olsun. Eğer rekabet varsa mutlak manada orada fiyat düşmeleri tecelli eder.

Elektriği de, petrolü de, doğalgazı da, yenilenebilir enerjiyi de başka bir meta gibi görmenin hiçbir anlamı yoktur. Asıl önemli olan şey, devletin yapacağı şey, insanları bu çok önemli sektörden alıkoymak değil, burada arz güvenliğini sağlayacak ciddi devlet politikalarını uygulamak olmalıdır. İşte yapılan şey budur.

Mesela, hepimizin beğendiği ve tasvip ettiği yenilenebilir enerji konusunda Komisyonumuz çok ciddi bir uğraştan sonra ve hatta iktidardaki milletvekillerimizin içerisinde veya diğer bazı görüş ve düşüncelerle çatışarak veya tartışarak, sivil toplum örgütlerimizin gayret ve desteğiyle, tabii muhalefetin de çok büyük desteğiyle bu yasayı çıkardık. Ve bu yasayı çıkarınca ne yaptık? Dedik ki “Küçük su kaynaklarından, jeotermal enerjiden, rüzgardan, gel-git enerjisinden, biyogazdan ve biyokütleden enerji üretebilirsiniz.” Özel sektöre bir hukuki platform açtık, bir serbest rekabet bulvarı açtık. “Gelin arkadaşlar bu konularda rekabet edin ve ürettiğiniz elektriği de 7 sene müddetle alma garantisi veriyoruz” dedik. Bu Türk milleti tarafından çok cazip karşılandı ve Mayıs ayında çıkartılan bu yasa ile harekete geçen Türk müteşebbisi bugüne kadar büyük bir hareket ve aktivite içerisinde kaldı, Artvin’den veya Kars’tan Edirne’ye, Sinop’tan Kaş’a kadar ülkemizin bütün küçük su kaynaklarına müracaat ettiler. 500’den fazla müracaat var bugün.

Bu nedir? İşte serbest piyasa koşulları altında bir yarış söz konusu olduğu zaman insanlarımızın gösterdiği dinamizmdir, aktivitedir. Bu insanlar rüzgar enerjisi için de müracaat ettiler, jeotermal enerji için de müracaat ettiler, biyogaz için de müracaat ettiler, güneş enerjisi için de müracaat ettiler. Bugün bunların büyük bir kısmı Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu’nda lisansa bağlanmıştır. Büyük bir kısmında da araştırma yapılmaktadır. DSİ 2003 yılında Su Yönetmeliği çıkarmıştır. Bugüne kadar yapılmamış, bugüne kadar çıkartılmamış, bugüne kadar devletin olan suları, özel sektörün kullanabilmesini sağlayan bir Su Yönetmeliği çıkarmıştır.

İşte o yönetmelik, arkasından Yenilenebilir Enerji Yasası birleştiği zaman Türk müteşebbisi kendi kaynaklarımızdan özgün değerlerimizi kullanarak, bizi başkasına muhtaç etmeyecek 8 bin Megavat gücünde, -hatta dün Sayın Bakan 10 bin olduğunu söyledi, ben son rakamı aldım 8 bindir- bir potansiyele talip oldular. Bu, bugün kullandığımız 40 bin Megavat’ın 5’te 1’idir. 6 ayda Türk müteşebbisi diyor ki, “Sizin efendim şu kadar senede oluşturduğunuz kurulu gücünüzün ben 5’te 1’ini 6 ay içerisinde kurmaya talibim” diyor.

Diğer düşünce ve felsefeler de elbet tartışılabilir, düşünülebilir. Bunlara da saygımız var, ama bizim fikrimize göre bir ülkeyi sadece devlet veya 22 bakan kalkındıramaz. Demokratik bir toplumsa eğer, özgür inanç, düşünce, teşebbüs özgürlüğünün olduğu bir toplumsa, ki öyle olmalıdır, bu kalkınma hadisesinin sürekliliğin altında bir tek mum yandığını düşününüz, bunun da devlet olduğunu düşününüz, bunun bu kazanı ısıtması mümkün değildir. Biz bunun altına 72 bin, 72 milyon mum koyuyoruz. Her bir bireyin, devlet kadar aktif, devlet kadar aksiyon sahibi, inisiyatif sahibi, fikir sahibi, üretim gücüne sahip bireyler olmasını istiyoruz. Bunu hemen yapamayabiliriz, bu bir geçiş dönemidir, ama arzumuz budur.

Tabii yasa çalışmaları da buna paralel olarak devam ediyor ve biz bu çerçeve içerisinde LPG Piyasası Yasası çıkartarak, buna ilave ettik. LPG ile alakalı Türkiye’de bir dağınıklık vardı, işte dolmuş tesisleriyle ilgili sorunlar vardı, kalite sorunları vardı, hileler yapıyordu, atlamalar oluyordu, dağıtan belli değil, ithal eden belli değildi. LPG ile alakalı otogaz istasyonları vardı, bunlarda da bir hukuki düzenleme söz konusu değildi. Bütün bunları zapturapt altına alan bir yasa, bir düzenleme. Arkasından Petrol Piyasası Yasası’nı çıkarttık. Bu da aynı şekilde yine Türkiye’de gelişmiş, artık daha da gelişecek olan çok önemli bir piyasayı yine zapturapt altına alan, bunların hukuki haklarını bir temele oturtan, kimin ne yapacağını ortaya koyan bir yasa. Yani 30 milyar dolar civarında cirosu olan büyük bir pazar petrol piyasası pazarı. 1 milyondan fazla insan çalışıyor ve çeşitli enerji değerlerini pazarlıyorlar. Bu arada tabii yüksek bir ÖTV veya KDV olması dolayısıyla büyük miktarda kaçaklar olmakta. Böyle bir piyasaya hakim olmak, böyle bir piyasaya zapturapt altına almak halkımız için son derece yararlı olarak düşünüldü. Bu yasa çıkarılınca 15 bine yakın bu istikamette çalışan, işte ithal eden, taşıyan, nakleden, üreten, rafinaj yapan, ihrakiye yapan veya istasyonlarda işte söylediğimiz gibi benzin, mazot satan bütün bu kişilere 15 bine yakın lisans verildi. Dünya şartlarına, AB şartlarına, Türkiye’nin şartlarına uyabilenlere

lisans veriliyor. Kaliteli, kaçak olmayan ve hangi bayrağı taşıdığı da net olarak belli olan, beyaz bayraklı 3 bine yakın istasyonlar vardı, bunlar hepsi kapatıldı veya bunların bir kısmı bilinen bayraklara dönüştüler. İçişleri Bakanlığı ve Jandarma ile anlaşma yaparak istasyonları kontrole başladılar. Bütün istasyonlar tarandı ve 1900'e yakın istasyon da kapatıldı, bazı cezalar kesildi, fakat geri kalan ve çalışanlar lisans alarak ciddi bir çalışma içerisine girdiler. Yani, hem fiziki yapı itibarıyla, hem statü olarak, hem hukuki yapı itibarıyla, ne yaparsam nasıl ceza alırım, ne yaparsam nasıl mükafat alırım, bunları biliyorlar şu anda. Bu bakımdan kaçak bir mal kullanmaları adeta büyük bir zorluk. Bunu daha da ortadan kaldırmak için bir ulusal marker uygulamasına geçmiş bulunuyor Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu ve 1 Şubat'tan itibaren de bunun ihalesi yapıldı. Ulusal marker biliyorsunuz gözle görülemeyen, formülü gizli olan ve katkı yaptığı maddeye en küçük bir tesiri olmayan ve belli hacimlerde belli miktarda molekülü bulunan bir kimyasal madde. Bu özellikle petrol ithalatçılarının, dağıtımçıların kullanması gerektiği bir kimyasal formül. Bunu EPDK'dan alacaklar ve kendi istasyonlarında da bunlar satılacak.

Muhterem kardeşlerim, şimdi Petrol Yasası dediğimiz bir yasa'yı Komisyonumuzdan geçirdik. Göreceksiniz önümüzdeki günlerde Türkiye'de, hem doğalgaz, hem petrol aramasında önemli bir sıçrama olacaktır, çok önemli patlamalar olacaktır ve bundan da halkımız ve bizler yararlanacağız. Artık "Enerji vardı da yoktu da, petrol işte kapatılıyordu" gibi söylemler belki de tarih olacak, gerçek potansiyelimiz de ortaya çıkacaktır.

Şimdi yapmak istediğimiz ve beklediğimiz iki önemli yasamız daha var. Bu bir tanesi sizleri çok ilgilendiriyor, enerji verimliliğiyle ilgili olan yasa. Bu yasa da şu anda bütün sektörlerin görüşleri alınmış, enerji verimliliği konusunda çok ciddi çalışmalar yapılmış ve fevkalade özenle beklenen bir yasa durumundadır.

Bir diğeri de jeotermal enerjiyle ilgili, Jeotermal Enerji ve Mineralli Sular Yasası'dır. Bu da inşallah Komisyonumuzca yasalaştırılacak ve Genel Kurul'a sevk edilecektir.

Enerji verimliliği hakkında uzun boylu konuşmak istemiyorum. Evlerde, konutlarda, sanayide, ulaşımda çok büyük tasarruflar meydana getirecektir. Bu tasarrufların 2 ila 3 milyar dolar civarında olduğu ifade ediliyor. Petrol kaçakçılarının da bu mertebede olduğu ifade ediliyor. Elektrik kayıp-kaçağı var. Bunun da 1.5 milyar dolar civarında olduğu ifade ediliyor. Şimdi bunları topladığımız ve bunları önlediğimiz zaman Türkiye'de büyük bir gelişme olacaktır. Elektrikteki kayıp-kaçağı da devlet önleyemiyor, önleyemez de ve işte bu uğurda şehit de vermiş Elektrik Mühendisleri Odamız. Daha büyük hadiseler de olabilir, hatta başka lekelenme hadiseleri bile söz konusudur. Bunu ortada kaldırmanın tek yolu, elektrik dağıtım işinin özel sektöre verilmesidir. "Kayıp-kaçak oranını düşür, parayı kazan, bize de kazandır arkadaş" demektir. Bu istikamette de aynı serbest piyasa politikalarına paralel bir görüş uygulanmaktadır. Siyasi iradenin ve kendi felsefesinin görüşü olarak ve elektrik dağıtım sistemi de Özelleştirme İdaresi'ne devredilmiştir, sanıyorum 2006 yılında bu noktada ilk 6 bölge dağıtılacaktır.

Jeotermal Enerji Yasası da bizim için son derece önemlidir. Bu da yine yenilenebilir enerji felsefesi içerisinde özel sektöre açılmıştır, teşvik edilmektedir. Ayrıca getireceğimiz bu yasada iki önemli husus vardır. Bir tanesi çıkartılan jeotermal enerjinin, enerjisi alındıktan sonra mutlaka reenjekte edilme mecburiyetinin getirilmesidir. Bugüne kadar konvansiyonel veya klasik anlamda kullanılan jeotermal enerjiler derelere boşaltılıyordu veyahut da boşuna akıtılıyordu. Bildiğiniz gibi mesela Kızıldere ve Menderes'e akıtılan büyük miktardaki sıcak su Menderes'in ekolojik dengesini bozmuştu. İkincisi de entegre kullanım mecburiyetini getiriyoruz. Zahmet edip çıkarmışsınız, 80, 90, 100, 120, 130, 150 derece sıcak su, bir maksat için kullan, sonra reenjekte et veya at, böyle birşey yok. Sonuna kadar bu enerjiyi alacaksınız. 120 derecenin üzerindeyse elektrik üreteceksiniz, ondan sonra konut ısıtacaksınız, ondan sonra 40 dereceye gelince seralara verecekseniz, sera endüstrisi Türkiye'de yeni gelişen bir sektör ve çok büyük imkanları olan bir sektör, seradan çıktıktan sonra da reenjekte edeceksiniz.

En kısa zamanda bu yasaları çıkarıp uygulamalarını da yapmak konumundayız. Dünyadaki uygulamalar da bununla örtüşmektedir.

Ben, tabii farklı bir konuşma yapmayı düşünüyordum, ama açılış safhasında olduğu için bu tür bir konuşma yapmak durumunda kaldım. Beni sabırla dinlediniz, doğrusu hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Tekrar şahsım ve Komisyon üyelerim adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.